GILLETT'S
LYE
צו מאכען זיף זאל ווייך מאכען־וואסער
רייניגען דיסאינפעקטען סינקס
קלאזעטס, פייפס
און פיר
אסך אנדערע
ארטיקלען
ווערט
פערקויפט
איבעראל
ענטזאגט
נאכגעמאכטע
GILLETT'S LYE
E.W. GILLETT COMPANY LIMITED
TORONTO ONT.

דאס אידישע שניידמעסער

פאריז. — י בעקאנט, איז די רע־פובליקאנישע פראנקרייך איצט בעהערשט פון א מאָנארכיסטישע צענזור, וואס האט זיך געשטעלט פאר א מאָנטאָ: "האלט ס׳מויל!" די אלטע באבע אהן צייהן פיהרט גאנץ פראנקרייך ביי דער... צונג. געבארגט האט מען איהר רעכט אויף מילי־טערישע אנגעלעגענהייטען, און גענומען האט זי זיך אליין א רעה אויף אלע איבע־ריגע אנגעלעגענהייטען. — דאס איז די אייביגע געשיכטע פון קליינעם קעצעל, וואס ווען מ׳האט איהם געגעבען רעכט צו זיצען אויפ׳ן ביינעקל, האט מען שטענדיג זיין שנוץ געפונען אין שיסעל פייפ. און די אלטע באבע וואס זעהט אפילו נישט אין ברילען, האט מען פון איהר אלטען קבר ארויסגענומען און זי אויף א טראהן אנידערגעלעגט אין פראנקרייך, און זי פאפריזיזירט און חנ׳דעלט זיך מיט פאליטיקער און זשורנאליסטען, ווי א יונג ווייבעל אין די האנייג חדשים. — ביי־נאכט, ווייל זי לאזט זי דורך א אינפארמא־ציאָן אין דער פריה פליהט איהר עפעס ביי דער נאָן מעקט זי די זעלבע זאך אויס, אין אן אנדער צייטונג, איהרע קאפריזען קאסטען פראנקרייך זעהר טהייער, און ביי איהר בעסטער גאלאנטעריע קאָן זי מיט דער באבען ניט אויסקומען.

ארימע פאליטיקער! מיט זייערע איי־גענע ריטער ווערען זיי איצט געשמיסען! נאכדעם ווי זיי אליין האבען איהר א שער כ׳האב שיער־ניט געזאגט א בעזים) אין האנד געגעבען ווייען זיי איהר די שער־מון האנד צוריק ארויסראסען, און זיי די אלטע קליפה, לאזט זיך ניט. ווען קומען איהר צייט וועט זי זיך ערווירלינג אליין מיט קבר אראבלאזען, כל זמן אבער זי האט נאך איהר שליחות ניט געענדיגט זוהרט זי זיך ניט פון איהר פאפיערענעם טראהן.

בויגען די אלטע קליפה קומט אן די פאליטיקער זעהר שווער. ריבט זיך א גאר־ניט, איין אלטע געשטארבענע אינסטיטו־ציאָן און דאך וויא שווער זי בייצוקומען ס׳העלפען ניט די מעבטיגסטע פויסטען קע־גען איהר און ווי דער אלטער פראנצויזי־שער גענעראל מאק מאהאָן זאגט זי: "דאָ־ען איך און דא בלייב איך!" זי צו לייד־גען איז מאביליזירט געווארען א גאנצער רעגימענט זשורנאליסטען, א באטעריע שווערע ארטיליעריע האלט אויף איהר אין זיין שפייגן בלוי און פייער, און זי ווצט זיך, בעפאנצערט מיט מאכט, און לאכט....

אויב ס׳איז פאראן איינער וואס ליידט ווירקליך פון איהר איז עס קלעמאנסאָ. איך ווייס ניט וואו דיא שולד ליגט צו אין דעם ווי אזוי ער מאכט זיינע בעמער־קונגען, צי וואס ער מאכט זיי אין גאנ־צען — (ניכער דאס עדשטע) נאר ער שטעהט נעבאך אויס פון דער צענזור גרויסעצערות. אין א רייהע ארטיקלען זוכט ער צו בעקעמפפען אט דער "אויטאמאטי־שער מאשין" וואס איהר מיט אונצופרי־דענהייט זיין געמורמעל. מיט יעדען אר־טיקעל זיינס גיט ער דער צענזור מיט׳ן שעער איבער׳ן קאָפּ. ער פערגעסט נאר דער אלטער קלוגער "טיגער" אז ער האט דא צו טהאָן, ווי ער אליין זאגט, מיט א "אויטאמאטישער מאשין" וועלכע, דורך איהר פרינציפ אליין, בלייבט קיינמאל ניט שולדיג קיין קלאפּ. מיט א מאשין שלאָ־גען זיך קאָן, נאר דאן קוכאט און קלעי־מאנסא איז גאנץ ווייט פון יעגעס ראי־מאנטישען העלד.

נאר אזא דיסציפלינירטעס פאלק ווי ענגלענדער וואס ווייס פון מאָס און גרעי־ניזנעיז אין יעדער זאך קען האבען א צענ־זור און דאך ניט מקריב זיין דאס ווארט פרייהייט. דארט, אין ענגלאנד איז מען נאך אפשר אויף ניט צופריעדען מיט איהר, דאך איז דארט דער "מאראמאנ־יזם פון ווארט" ניט אזוי צו פיהלען וויא דא.

דאס וויל בעווייזען קלעמאנסאָ אין א רייהע גייסטרייכע ארטיקלען.

או וואס אמאל זיינען די אטאקעס — אדער דיסקוסיעס — אליין שטארקער און שטארקער מיט דער זעלבער איינגעעקשנ־טער ענטשלאסענהייט וואס די פראנצויז־זישע זיהן קעמפפען געגען פרעמדע שונא, קעמפפען געגען די פאליטיקער, גע־גען איינענעם, פריהער איז נאך קלעמאנ־

(פארטזעצונג פון פיידוש 4.)

דער ערלעזער

פון י. פאדרוזשניק

ווען מען בעשאפט א רעליגיאָן ווייס מען ניט וואס מען בע־שאפט.

אנטאל פראנס

האבען זיי די בויער פון דעם קרים־טענטהום געוואוסט וואס זיי שאפען? אויב זיי זיינען געווען עהרליך האבען זיי עס ניט געוואוסט. קיין שארלאטאנעס זיי־נען זיי ניט געווען, ווייל זיי האבען געלי־טען... און די וואס ליידען זיינען צו עהר־ליך.

עס איז אמאל געווען א איד אין יהודה האט ער געפרעדיגט ליעבע צו אלע מענשען. דער איד פון יהודה האט געפרעדיגט זעלבסטענטזאגונג, תשובה און פייניגונג — האט מען איהם אויפגעהאנ־גען אויף א גרויסען צלם. און פון האריץ, פון קאָפּ און פון די הענד האבען דאס מאר טירער בלוט געטריפט, און ער דארט, צווישן־רייס אויף׳ן קרייץ האט אראבגע־קוקט אויף די סאלדאטען וועלכע האבען זיך אדום צלם געשפיעלט זעהר גלייכניל־טיג און זשטיינדלאך האבען זיי געוואר־פען אין קרים־טוסעס צוריקגעגעבען קליידער, און צווישען דעם גאנצען עולם האט זיך ניט געפונען קיין אויג, וואס זאל אויס־רייקען רחמנות, און די וואס זיינען אונ־טען געשטאנען האבען צו איהם מיט שפאט ארויפגעקוקט, זעהענדיג דעם רערגער קראנץ אויף זיין קאָפּ און דיא אויגען, וואס זיינען געווען פערוויינט מיט בלוט, די אויגען, וועלכע האבען אזוי פיעל און אחד חיך גערעדט — און קיי־נער האט עס ניט געהערט און זיי האבען צו איהם ארויפגעשריען: העי, רו, וואס דו קענסט דעם בית המקדש חרוב מאכען און אין דריי טעג איהם צוריק אויפבויען! פארוואס שווייגסטו איצט? פארוואס בע־פרייסטו זיך איצט ניט פון צלם? וואו איז דיין מאכט? — אבער וועלכע מאכט? האט דען א מענש וואס פרע־דיגט ליעבע מאכט? מעכטיג איז מאר׳ד, מעכטיג איז פערברעכען, דורך זיי ווערט מען מעכטיג, פון ליעבע און זעלבסט־ענט־זאגונג קען מען מעכטיג ניט ווערען.

מען האט אמאל אין יהודה נעקריי־ציגט א מענשען־ליעבהאבער וואס האט גע־ווייסען קרים־טוס. אבער אין יהודה האט מען דאך געקרייציגט ניט איין מענשען־ליעבהאבער. די לעבענדע דערצעהלט אונז, אז אין דער עפאָכע וואס קרים־טוס האט געלעבט האט מען אזוי פיעל מענ־שען פון יהודה געקרייציגט, אז עס האט אָנגעהויבען אויספעהלען האָלץ אויף צלמים, און אלע האבען נאך דער קרייצי־גונג פערגעסען וועגען קרים־טוס, ווייל די נעמען פון די געקרייציגטע זיינען געווען אזוי פיעל, און מען האט ניט געוואוסט וועמענס נאמען עס איז ווייטער... און די בלינדע מאסע האט אהן דעם וויסען פון געלעהרטע און קענער זיך בעשאפען זייער נאט און ערלעזער. עס איז נעקומען דער ערלעזער פון דער אונגליקליכע, פון די דערשלאגענע, פון די אויסגעלאכטע און ערנידערינטע — עס איז געווען דער קרים־טליכער ערלעזער. אויף גרויסע ברייי־טע וועגען האט דער ערלעזער זיך געקאנט פערשפרייטען; וואס א יאהר הונדערט האט ער אלץ טיעפער ארויסגעדרונגען אין די הערצער פון רילידענדע און זיי בע־לויכטען און זיי צו זיך געצויגען. דער ערלעזער איז אוועק פון יהודה און האט זיך געלאזט קיין רוים. ער האט אָנגעהוי־בען קאָנקורירען מיט יופיטערן און ביי דער קאָנקורענץ האט ער געזיעגט: און פארוואס?

ווייל אין רוים איז געווען א חוץ א גרויסער אדעל, אן אריסטאָקראטיע וועל־כע האט געפיהרט א לעבען פול מיט אויס־געלאסענהייט און לוקסוס, אן אריסטאָק־ראטיע, וועלכע איז ווילד און משוגע גע־וואָרען פאר תענוג און געווכט וואס מעהר פרישען גענוס מיט די אונגראמאלסטע אבשייליכסטע מיטלען — א חוץ די אריס טאָקראטיע איז אין רוים אויף געווען א וועלט מיט שקלאפען. קנעכט, דיענער ונטערדריקטע אָדער גלאט מענשען וואס יינען געווען א שפיעלצייג ביי דער אריס טאָקראטיע אין די הענד. עס איז געווען א וועלט מיט געפיינינגטע, הונגעריגע און נעמאטערטע — און זיי האבען קיין גאט ניט געהאט. יופיטער אָדער אפילו מאמאָן האבען ניט פאר זיי עקזיסטירט. יופיטער איז געווען דער גאט פון די רייכע, פון די שטאלצע; יופיטער איז געווען דער גאט פון דער אויסגעלאסענהייט, פון וויין, פון מארד. — יופיטער איז געווען א גאט וועלכער האט זיך מיט גארנישט אונטער־שיידעט פון די וועלכע האבען איהם בע־שאפען. ער האט געהאט די מעלות און סדרונות פון דעם רוימישען אדעל — און אזוי ווי דער אדעל האט זיך מיט דער שקלאפען טהייל פון רוים ניט אינטערע־סירט — האט יופיטער עס ניט געוואגט צו טהאָן.

די שקלאפען האבען געברויכט א גאט אן ערלעזער, א טרייסטער און עס איז געקומען דאס קרים־טליכע ווארט מיט איהר מילדקייט, מיט איהר מענשען־ליעבע און מיט איהר זעלבסט־אויפאפערונג און ער האט אין זיי א נייעם גייסט אריינ־געבלאזען.

מיט דעם בלוט פון הארצען האבען זיי דאס קרים־טענטהום אין רוים פערשפרייט.

זיי האבען אזוי לאנג געליטען און דורך ליידען געבויט ביז יופיטער האט זיך פאר זיי דערשראָקען און ביסלאכווייז אין אונגענאדע געפאלען. ערגעץ אויף א מיסט זאסטען איז ער געשטארבען דער אלטער, שטאלצער רוימישער גאט. פון שכרות און אויסגעלאסענהייט איז ער געשטאר־בען. ער איז געשטארבען שמוציג און בע־פלעקט — פונקט ווי שמוציג און בע־לעקט עס זיינען געווען זיינע דיענער און פערעהרער.

דער נייער גאט, דער זיטליכער און רייגער האט אָנגעהויבען הערשען. די שקלאפען פון רוים האבען געגעבען א גאט דעם רוימישען אדעל, און דער ער־שעפפער און דעמאראליזירטער אדעל האט דעם נייעם גאט, דעם גאט פון אר־מוט און אונטערדריקטע, דעם גאט פון א דערגער קראנץ אויף׳ן קאָפּ, אין גאלדענע קליידער אויסגעשמייקט, איהם חויבע פרעכטיגע פאלאצען געבויט און פון טאג צו טאג האט די רעליגיאָן פון שקלאפען בעקומען א פנים אלס א רעליגיאָן פון הערשער, קעניגען אונטערדריקער.

און אין נאָמען פון רעליגיאָן פון מענשען־ליעבע האבען די הערשער פון דער וועלט ניינצעהן הונדערט פופצעהן יאָהר זי דגעוואָרגען פאר די העלזער און דורך מענשען צופליישונג אויפגעבויט זייערע בלוטיגע פאָטער־לענדער.

מען האט זיי אין די הענד געגעבען א בעליגיאָן, ניט קיין געצענדיענסט און זיי האבען דערפון געמאכט דאס זעלבע וואס זיי האבען געמאכט פון יופיטערען.

די בעוואוסטלאָזע אָדער בעסער געזאָגט די אונווייסענדע מאסע האט בעשאפען א נאָט וואס זאל זיי טרייסטען און הייל־גען די הערשער און ווארט־זאָגער און די מאכט־האבער האבען איהם, דעם גאט „אויסגעמעשעלט". זיי האבען איהם גע־רעגענט מדות, זיי האבען איהם קאָמעג־בירט ווי עס האט זיך זיי געלוינט, זיי האבען איהם בעקליידט לויט דעם גע־שמאק וואס איז נאך פערבליבען פון עמאָלט, ווען זיי זיינען געגעבריינגער גע־ווארען און נור דעם נאָמען האבען זיי גע־זאגט דעמזעלבען און די פאראל זיינען זיין זיי נאך איבער טויזענד מאָל וויא אפען.

— "זאָלסט ליעב האבען דיין חבר ווי דיך אליין".

און ווי איז דער דין, אז איך האט זיך אליין — ברויך איך אויך יענעם ליע־בען? אט אזוי וואָלטען זיי דאך זיך גע־דארפט איבערפרעגען, און די פרומע אפען פלאפלען, אז "דו זאָלסט ליעבען יענעם ווי זיך אליין" אין דער צייט וואס זיי זיינען פול מיט האס און אז דאס האס איז א טהייל פון זייער נשמה און אונבע־וואוסטערהייד האסען זיי זיך אליין — ווייל דער האס האט טויזענד פארמען...

עס האט אין יהודה א איד געלעבט, אט ער געפרעדיגט, אז איינער דעם אנ־ערען זאָל ליעבען, האבען די הערשער פון יהודה דערפאר איהם געקרייציגט, האט ווים דערפאר איהם געקרייציגט, האט ווים דערפאר געטראָגען אויף ירושלים אן אייביגען בלוטיגען האס, דערפאר ווייל מיטער ירושלים׳ים טויערען איז דער ער־עזער ערמאָרדעט געווארען.

רוים, די שטאדט פון שאנד און אוים אלאסענהייט האט געטראָגען א האס!

רוים, דאס איז א פרוי, וועלכע האט זהרע שעהנסטע טעג פערברענגט אין יסנעלאסענהייט און זנות און איהר דער נטער איז די פרוי פרום געווארען און האט א ספר תורה געלאזט שרייבען....

רוים (מיט רוים זאָל דא געמיינט ערען גאנץ אייראָפּא) איז פרום געווארען ון רוים האט געהאט א טענה פארוואס ירושלים האט ערמאָרדעט „איהר" ערלע־ער.

— — —

די "פרומע" רוים!

ניינצעהן הונדערט יאהר פייערען ווין די קרים־טען זיינט יעזוס איז געבוירען געווארען און רוים האלט נאך אלץ איהר ע פרומע ליפען אויסגעשטרעקט צו גאט און פלאפעלט "ליעב דעם אנדערען"...

אבער הערט! קרים־טוסעס טויט האט איהם געמאכט פאר אן ערלעזער.

רוים איז אלזאָ ערלעזט, שעהן ער־לעזט... אזא שפאטישען סוף ווי רוים האט — דאס האט ירושלים נאך פון איהרע יונגסטע טעג ניט געזעהען...

איהר ליעבט אייך שטארק — איהר וועט אייך נאך פון ליעבע הערוועגען.

אייערע גלחים רופען אויס אין נאָ־מען פון קרים־טוס "פריערען און ליעבע אויף דער ערד!" וועמרענד דער גונאי, דער ווייסעל, די מארן, די מעאוס, די שעלדע, און אין אלע, אלע טייכען און יסען פליסען פרישע יונגע קרים־טליכע בלוט — און ווי די אפען וועט איהר ווייע־ערהאלען: :: "ליעב דיין חבר ווי זיך אליין....

יא, יא. אזוי האט געזאגט דער ער־עזער: פריערען זאָל זיין אויף דער ערד!

THE DAILY HEBREW JOURNAL

H. WINBERG, President, Gen. Mgr. H. HIRSH, Editor
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
PUBLISHED BY
— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD. —
67 Elizabeth Street Telephone Main 4582
SUBSCRIPTION RATES: $3.50 PER YEAR
SINGLE COPY 1c.
Entered as Second Class Mail Matter at G.P.O. Toronto, Ontario
January 22nd 1913

דער קראנקער מאן פון אייראָפּא

מיט דער אריינמישונג פון טערקיי אין דער יעטיגער מלחמה און מיט איהר ארויסטרייבען די רוסען פון טאבריז, פערסיען, פאנגט זיך אן א נייע צרה פאר אייראָפּא.

די ערוואכונג פון דעם מחמד׳אנים און די פעראייניגונג פון זיינע אלע אָנהענגער, האט אימער ארויסגערופען א שרעק צווישען די קריסטליכע פעלקער, די געשיכטע האט פערצייכענט געגוג קרבנות פון דער קריסט־ליכער אייראָפּא אין איהרע צוזאמענש טויסען מיט די פאנאטישע מוסול־מאנען.

דער טערק איז אימער געשטאנען אן דער שפיצע פון יענע פאנאטי־קער און יעדען מאָל ווען ער האט געצויגען זיין שווערד האט עס געמיינט טייכען בלוט פון ביידע צדדים. דער טערק איז דעריבער פון א קליינער נאמאדישער בעפעלקערונג אויסגעוואקסען צו א מעכטיגער מדינה אין נאכדעם שוין ווען אלע אנדערע מחמד׳אנישע רעגיערונגען זיינען געפאלען אין פערשוואונדען פון דער פאליטישער שאך־ברעט. איז נאך דער טערק פערבליבען אין עקזיסטענץ און ער האט געלעבט און לעבט נאך טראץ דעם פאקט וואס ער איז פערדרעכענט אלס דער שוואכסטער, אלס דער קראנ־קער מאן פון אייראָפּא.

עס איז אבער צו מערקען, אז דיעזער קראנקער מאן קען אויך די געזונטע קראנק מאכען, מיט זיינע לעצטע קרעפטען קריכט ער אריין אין פערשידענע פלעצער און די שטארקע אייראָפּעער האבען ניט ווענינ צרות ביז מען וואַרפט איהם ארויס פון דארטען.

און אז לעצטענס האט זיך דער הילף פון דייטשע פראָפעסאָרען, פיעל פערבעסערט זיין קראנקען צושטאנד, איז צו זעהען פון זיינע יעצטיגע נצחונות אין קאווקאז און פערסיען.

דער טערק האט אָנגעפאנגען זאמלען כחות פון צוויי פערשידענע קוועלען. געלד און שיס־מאטעריאל בעקומט ער פון דייטשלאנד, וועהרענד סאָלדאטען קריגט ער ביים נביא מחמד. ער נעהמט זיך אָן די קרעווודע פון די ניעדערגעשלאָגענע און בעזיעגטע מחמד׳אנישע פעלקער און דאס מיינט פאר איהם מיליאָנען אָנהענגער און טרייע קעמפפער.

דער טערק דארף בלויז בעפרייען פערסיען און עגיפטען און ער וועט זאפארט געהיילט ווערען פון זיין קראנקהייט. ער וועט צו זיך צו־ציהען די מיליאָנען מחמד׳אנער פון דער גאנצער וועלט און דאן קען עס נאך גאנץ מעגליך זיין אז דער גאנצער רעדעלע פון דער וועלט זאָל זיך א דרעה טהאָן און אז דער איסלאם זאָל אָנפאנגען דיקטירען צו זיינע יעצטיגע אונטערדריקער, די קריסטען.

אלעס איז יעצט מעגליך און אלעס קען ערוואַרטעט ווערען. די וועלט געהט צוריקווערטס. מיר לעבען יעצט אויבער א צייט ווען דער פראָגרעס פון דער מענשהייט האט זיך א רוק געגעבען צוריק אויף הונדער־טער יאהרען, די ציוויליזירטע אייראָפּא האט פערלאָרען איהר מאכט און גלאנץ און אויך דעם גאנצען רעספעקט פון די ניט־קריסטליכע מיליאָנען מענשען.

ביז דער יעצטיגער מלחמה, האבען זיך די מיליאָנען מחמד׳אנער געפיהלט נידעריג און געפאלען שוין דערמיט אליין וואס זיי האבען געהאט וועגען די קריסטען א הויכע מיינונג. זיי האבען בעוואונדערט די גרויסע קונסט און דעם גרויסען פראָגרעס פון די אייראָפּעאישע אריער און זיי האבען גע־גלייבט, אז עגקלאָף וועלען זיך דיעזע מענשען ארויפשטעלען אויף דעם העכסטען פיעדעסטאל פון מאכט און עהרע. עס וועט זיין אונטערגעלייגט זיי צו שטירצען און אויך אונגערעכט; זיי האבען געגלויבט אז דער ציוויליי־זאציאָנס־גייסט פון די קריסטליכע לענדער וועט זיי ענדליך אוועקשטעלען אזוי הויך אלס מענשען, דאס מלחמות וועלען זיין ניט נויטיג, אלע רע־ליגיאָנען וועלען דארפען אבטרעטען דעם פלאץ צו דער אלמענשליכער צי־ויליזאציאָן און דאס וואס די מענשהייט האט ניט געקענט עררייכען דורך פרעדיגען רעליגיאָן, א וועלט־שלום, וועט מען ערייכען דורך פרעדיגען הוי־כע מאָראל, דורך דעם וואקסענדען און אימער העכערען פראָגרעס פון דער מענשהייט.

אין דער לעצטער מלחמה, האט דער פראָגערס אין גאנצען באנקראָ־טירט. די מחמד׳אנער האבען זיך איבערצייגט, אז די הויך־ציוויליזירטע קריסטליכע פעלקער זיינען נאָך פונקט אזוי קלייגליך און פערדארבען ווי אין דעם מיטעל־אלטער; אז ניט נור זיינען זיי גרייט צו פערניכטען פייגד־ליכע ראסען, נור אפילו צווישען זיך אליין זיינען זיי נאָך ניט גענוג פער־איינגט און ביי זיי איז רעכט צו בעפאלען איינע די אנדערע; זיי האבען זיך איבערצייגט, די מיליאָנען מחמד׳אנער, אז זיי קענען ניט האָפען אויף דעם חסד פון די אריער און אויף דעם פאלשען פראָגרעס זייערען; זיי האָ־בען זיך איבערצייגט, אז דער זייגער פון דער צייט האט זיך א רוק גע־טהאָן אויף צוריק און אז די עקזיסטענץ פון יעדען פאָלק און יעדער רע־ליגיאָן קען נור ווערען געזיכערט מיט׳ן שווערד אין האנד; די מחמד׳אנער האבען זיך דערפיהלט אזוי בערעכטיגט ווי די קריסטען און אזוי הויך ווי זיי, צו מעגען אָנפאנגען פיהרען דעם רעדעל אין זיי האבען שוין דיעזען אנפאנג געמאכט.

זיי האלטען זיך ביים פעראייניגען, ביים צוזאמענקלייבען זייערע צוואוואַרפענע קרעפטען, זיי דארפען נור צייגען דעם ערשטען זייג און זיי וועלען צוריק בעקומען זייער אלטען אפעטיט צו הערשען און צו אונטער־דריקען אנשטאָט צו זיין בעהערשט און אונטערדריקט פון אנדערע, ווי זיי זיינען עס יעצט.

אויב טערקיי זאָל נור געלינגען צו בעפרייען פערסיען און עגיפטען, וועט עס זיין אן אָנפאנג פון דער גרעסטער מאָביליזאציע וואס די האט ווען געזעהען, עס וועלען זיך מאָביליזירען אלע מחמד׳אנער פון דער וועלט און וואס דאן קען פאסירען איז אונמעגליך פאראויסצוזאגען.

מיט איהר יעצטיגער מלחמה, האט די שטארקע און מעכטיגע איי־ראָפּא זיך דערלאנגט דעם גרעסטען פאטש, א מיאוסען מאָראלישען פאטש וועלכער איז פאר איהר פיעל ערגער ווי די אלע אנדערע אמת׳ע קלעפ וואס זי בעקומט יעצט.

אויסער דעם וואס זי ווערט אָבגעשוואכט אין קרעפטען און זי וועט באלד ווערען ניט שטארקער פון דעם "קראנקען מאן", האט זי נאָך פערלאָ־רען איהר מאָראלישע תקיפות, איהר רעכט צו דיקטירען אנדערע, זי האט זיך געמאכט צו שאנדע.

מאָראלע שטיצע פאר די ארבייטסלאָזע

אינזערע פיעלע איפרופען הייגען די ארבייטסלאָזע און וועגען דער ניטווענדיגקייט צו שאפען פאר זיי עטוואס הילפע. האבען ענדליך גע־בראכט א שטיקעל טהעטיגקייט אויף דיעזען פעלד פון ארמוט און נויט און עטליכע פראמינענטע בירגער מיט דער מיט־ארבייט פון רבי דר. פריים האבען זיך אינטערגענומען צו זעהען וואס מען קען טהען אין דיע־זער הינזיכט און צו געפינען מיטלען ווי צו לינדערען די צרות פון די קרי־זיס־קרבנות.

צוערשט איז געעפענט געוואָרען א ביורא וואו די ארבייטסלאָזע זענען רעדזשיסטרירט געווארען לויט זייערע פאכען און הייגט אבענד וועט אין דעם ליריק טהעאטער אָבגעהאלטען ווערען א מאס־מיטינג וואו די לאגע פון ארבייטסלאָזיגקייט וועט גרינדליך בעשפראכען ווערען און וואו פערשידענע הייגע כלל־טהורע און פראמינענטע אידען וועלען פאר־לעגען פלענער און מיטלען וואס עס איז צו טהון.

מיר דארפען ניט פערקלעהרען צום עולם ווי גרויס עס איז די נייט־ווענדיגקייט צו זוכען און געפינען הילפע פאר די אידישע ארבייטסלאָזע, דאס איז יעצט אן אלגעמיינער אינגליך אין גאנץ אמעריקא און קענעדע מיט וועלכען אלע זענען גוט בעקאנט און פון וועלכען פיעלע פון אונז ליידען דירעקט. שוין ניט ווייניגער פון די יעניגע וועלכע ליידען דא־ביי אונדירעקט.

אָנשטענדיגע ארבייטער־פאמיליען זיצען אהן ברויט און ניט נור איז עס פאר זיי אונמעגליך צו ברעכן בעטען משאריטי, נור ווען זיי זאָלען זיך שוין בעשליסען דאס צו טהון, קענען זיי עס ניט בעקומען, מיר האָ־בען ניט קיין פאנדס פאר זיי, מיר האבען ניט וואס צו געבען זיי, עס איז דעריבער א פראגע פון העכסטער אידישע פאמיליען פון הונגער.

עס איז אלזאָ מעהר ווי רעכט, אז צו דיעזען מיטינג זאָלען קומען אלע היגע בעלי בתים. אלע אידען וועלכע ליידען ניט פערזענגליך פון אר־בייטסלאָזיגקייט און אלע אידען וועלכע קענען פיליכט פיעל וועגיג שא־פען; עס איז אבסאָלוט נויטווענדיג, אז דער ליריק טהעאטער זאָל אָנ־געפילט ווערען ווי גרויס ער איז און די בעזוכער זאָלען ניט בעשטעהן פון בלויז ארבייטסלאָזע נור פון לייטע וועלכע קענען מיטהעלפען צו טהון עטוואָס פאר די ארבייטסלאָזע. מיר דאָרפען דארטען האבען דעם גוטען ראטהען פון יעדען געשעפטס־מאָן, פון יעדען פראקטישען מענשען און פון יעדען רעכט־דענקענדען אידען.

מיר האבען שוין געזעהען ביי פערשידענע געלעגענהייטען, אז אונזערע טאראנטער אידען האבען זיך ענטזאגט צו געבען געלד, זיי האָ־בען זיך ענטזאגט צו געבען אירגענד וועלכע מאטעריעלע שטיצע, אבער אין דיעזען פאל בעט מען ביי זיי בלויז מאראלע שטיצע, מיר ווילען זייער אָנוועזענהייט און זייער גוטען ראטה.

מיר ווילען בכמות און איכות, צאָהל און וואָג, מיר ווילען אז דער מיטינג פאר די ארבייטסלאָזע זאָל זיין וויכטיג און געוויכטיג, ער זאָל שטארק בעזוכט זיין אין צאָהל מענשען און דאס וועט אויך ברענגען די וויכטיגקייט; דער מיטינג וועט בעזוכט ווערען פון פיעלע ענגלישע צייי־טונגס־לייט. עס וועט דארטען בעשפראכען ווערען ווי צו געפינען א מיטעל צו בעאיינפלוסען די שטאָדט־בעאמטע זיי זאָלען אונז מיטהעל־פען אין דעריבער איז עס וויכטיג, אז דער ליריק טהעאטער זאָל געשטו־רעמט ווערען פון מענשען און אז צווישען די מענשען זאָלען זיך געפינען וואס מעהר איינפלוסרייכע בעלי בתים.

מיר בעטען ניט פאר זיך, נור פאר די ארבייטסלאָזע. מיר בעטען פאר אונזערע ארימע אידישע פאמיליען, וועלכע ליידען די שרעקליכסטע נויט און אין פיעלע פעלע איינפאכען הונגער און אלעס וואס מיר בעטען פאר זיי איז מאראלע שטיצע, אייער אנוועזענהייט און אויב מעגליך איז אויך אייער ראטה.

עס וועט זיין העכסט אונמענשליך און טרויעריג־שענדליך, אויב מיר זאָלען ניט טהון פאר די ארבייטסלאָזע אט דיעזע קליינע געפעליגקייט צו געבען זיי א שטיגדע פון אונזער צייט און מאָרך; די יעניגע אידישע בעלי בתים וועלכע וועלען עס ניט טהון, וועלען זיך דערמיט אוועק־שטעלען אונטער יעדער קריטיק, זיי וועלען זיך דארפען שעהמען פאר זיך אליין, זיי וועלען זיך דארפען שעהמען צו קוקען ווען עס איז אין א שפיגעל.

דער היינטיגער מיטינג מיט זייערען ווערען בעזוכט פון אונז אלעמען, פון אלע קלאסען אידען, קיינער טאָהר דאָרטען ניט פעהלען, דאס פאדערט די העכסטע מאראלישע פליכט, די פליכט פון איין מענשען צום צווייי־טען, די פליכט פון א אידען צו זיינע אידישע ברידער.

ענטזאגט ניט דיעזע קליינע ביטע פון ארבייטסלאָזע! קומט אין מאסען, דער ערפאלג וועט דאן מיזען קומען פון זיך אליין.

ה. הירש.

THE DAILY HEBREW JOURNAL

H. WINBERG, President, Gen. Mgr. H. HIRSH, Editor
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
PUBLISHED BY
— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD. —
67 Elizabeth Street Telephone Main 4582
SUBSCRIPTION RATES: $3.50 PER YEAR
SINGLE COPY 1c.
Entered as Second Class Mail Matter at G.P.O. Toronto, Ontario
January 22nd 1913

דער קראנקער מאן פון אייראָפּא

מיט דער אריינמישונג פון טערקיי אין דער יעטיגער מלחמה און מיט איהר ארויסטרייבען די רוסען פון טאבריז, פערסיען, פאנגט זיך אן א נייע צרה פאר אייראָפּא.

די ערוואכונג פון דעם מחמד׳אנים און די פעראייניגונג פון זיינע אלע אָנהענגער, האט אימער ארויסגערופען א שרעק צווישען די קריסטליכע פעלקער, די געשיכטע האט פערצייכענט געגוג קרבנות פון דער קריסט־ליכער אייראָפּא אין איהרע צוזאמענש טויסען מיט די פאנאטישע מוסול־מאנען.

דער טערק איז אימער געשטאנען אן דער שפיצע פון יענע פאנאטי־קער און יעדען מאָל ווען ער האט געצויגען זיין שווערד האט עס געמיינט טייכען בלוט פון ביידע צדדים. דער טערק איז דעריבער פון א קליינער נאמאדישער בעפעלקערונג אויסגעוואקסען צו א מעכטיגער מדינה אין נאכדעם שוין ווען אלע אנדערע מחמד׳אנישע רעגיערונגען זיינען געפאלען אין פערשוואונדען פון דער פאליטישער שאך־ברעט. איז נאך דער טערק פערבליבען אין עקזיסטענץ און ער האט געלעבט און לעבט נאך טראץ דעם פאקט וואס ער איז פערדרעכענט אלס דער שוואכסטער, אלס דער קראנ־קער מאן פון אייראָפּא.

עס איז אבער צו מערקען, אז דיעזער קראנקער מאן קען אויך די געזונטע קראנק מאכען, מיט זיינע לעצטע קרעפטען קריכט ער אריין אין פערשידענע פלעצער און די שטארקע אייראָפּעער האבען ניט ווענינ צרות ביז מען וואַרפט איהם ארויס פון דארטען.

און אז לעצטענס האט זיך דער הילף פון דייטשע פראָפעסאָרען, פיעל פערבעסערט זיין קראנקען צושטאנד, איז צו זעהען פון זיינע יעצטיגע נצחונות אין קאווקאז און פערסיען.

דער טערק האט אָנגעפאנגען זאמלען כחות פון צוויי פערשידענע קוועלען. געלד און שיס־מאטעריאל בעקומט ער פון דייטשלאנד, וועהרענד סאָלדאטען קריגט ער ביים נביא מחמד. ער נעהמט זיך אָן די קרעווודע פון די ניעדערגעשלאָגענע און בעזיעגטע מחמד׳אנישע פעלקער און דאס מיינט פאר איהם מיליאָנען אָנהענגער און טרייע קעמפפער.

דער טערק דארף בלויז בעפרייען פערסיען און עגיפטען און ער וועט זאפארט געהיילט ווערען פון זיין קראנקהייט. ער וועט צו זיך צו־ציהען די מיליאָנען מחמד׳אנער פון דער גאנצער וועלט און דאן קען עס נאך גאנץ מעגליך זיין אז דער גאנצער רעדעלע פון דער וועלט זאָל זיך א דרעה טהאָן און אז דער איסלאם זאָל אָנפאנגען דיקטירען צו זיינע יעצטיגע אונטערדריקער, די קריסטען.

אלעס איז יעצט מעגליך און אלעס קען ערוואַרטעט ווערען. די וועלט געהט צוריקווערטס. מיר לעבען יעצט אויבער א צייט ווען דער פראָגרעס פון דער מענשהייט האט זיך א רוק געגעבען צוריק אויף הונדער־טער יאהרען, די ציוויליזירטע אייראָפּא האט פערלאָרען איהר מאכט און גלאנץ און אויך דעם גאנצען רעספעקט פון די ניט־קריסטליכע מיליאָנען מענשען.

ביז דער יעצטיגער מלחמה, האבען זיך די מיליאָנען מחמד׳אנער געפיהלט נידעריג און געפאלען שוין דערמיט אליין וואס זיי האבען געהאט וועגען די קריסטען א הויכע מיינונג. זיי האבען בעוואונדערט די גרויסע קונסט און דעם גרויסען פראָגרעס פון די אייראָפּעאישע אריער און זיי האבען גע־גלייבט, אז עגקלאָף וועלען זיך דיעזע מענשען ארויפשטעלען אויף דעם העכסטען פיעדעסטאל פון מאכט און עהרע. עס וועט זיין אונטערגעלייגט זיי צו שטירצען און אויך אונגערעכט; זיי האבען געגלויבט אז דער ציוויליי־זאציאָנס־גייסט פון די קריסטליכע לענדער וועט זיי ענדליך אוועקשטעלען אזוי הויך אלס מענשען, דאס מלחמות וועלען זיין ניט נויטיג, אלע רע־ליגיאָנען וועלען דארפען אבטרעטען דעם פלאץ צו דער אלמענשליכער צי־ויליזאציאָן און דאס וואס די מענשהייט האט ניט געקענט עררייכען דורך פרעדיגען רעליגיאָן, א וועלט־שלום, וועט מען ערייכען דורך פרעדיגען הוי־כע מאָראל, דורך דעם וואקסענדען און אימער העכערען פראָגרעס פון דער מענשהייט.

אין דער לעצטער מלחמה, האט דער פראָגערס אין גאנצען באנקראָ־טירט. די מחמד׳אנער האבען זיך איבערצייגט, אז די הויך־ציוויליזירטע קריסטליכע פעלקער זיינען נאָך פונקט אזוי קלייגליך און פערדארבען ווי אין דעם מי